

A TÁRSASÁG MUNKÁJÁBÓL

Kardos László akadémikust 75. születésnapja alkalmából 1973. augusztus 29-én köszöntötte az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya a Tudós Klubban. Szabolcsi Miklós osztályelnök tolmácsolta az osztály jókívánságait, majd ezt követően a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nevében hangzottak el üdvözlő szavak, amit Társaságunk alelnöke, Kéry László mondott. Ezt a köszöntést közöljük az alábbiakban.

KARDOS LÁSZLÓ KÖSZÖNTÉSE

Kedves Barátom!

Nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy az Irodalomtörténeti Társaság nevében köszöntselek ezen a baráti — és egyben ünnepélyes — összejövetelen. Irodalomtörténeti pályafutásodat meg sem kíséreltem — még vázlatosan sem — nyomon követni. Néhány olyan mozzanatot szeretnék csak felemlíteni, amelyet én különösen jellemzőnek, vonzóknak és ihlető erejűnek-értékűnek tartok.

Mint egészen fiatal ember Ady nevét írtad disszertációd címlapjára, s egyúttal zászlódra is. Az irodalmi progresszió híveként indultál, s már 1921-ben a 20. század magyar irodalmának kutatójaként jelentkezted. Mindkét programponthoz hű maradtál egész pályádon. Elsőnek írtál terjedelmes, átfogó jellegű, elméleti igényű tanulmányt a húszas évek közepén Karinthyról, aki akkor még javában élt és alkotott. A felszabadulás után első nagyobb dolgozatod — a megújított, kibővített Karinthy-tanulmány mellett — Szerb Antalról szólt. Úgy sejtem, kezdettől foglalkoztatott az a probléma: hogyan csapnak át a 20. századi modern, kortársi értékek a maradandóság, a klasszicitás, az elevenen ható történetiség kategóriájába. Vagy más szóval: hogyan foglalják el a Nyugat-mozgalom nagyjai helyüket a nemzeti hagyományok sorában. Ebbe az összefüggésbe tartozik évtizedek óta nem

lankadó érdeklődésed Tóth Árpád iránt: tanulmányok, polémiák, monográfia, kritikai kiadás vallanak erről. Minden lehető elkövetéssel, hogy ezt a sajátos varázsú, de régebben mégis csekélyebb jelentőségűnek gondolt költőt teljes nagyságában, élete és munkássága valamennyi szögletébe bevilágító hitelességgel állítsd elénk és örökítsd át az utókorra. Az az eltökéltség, fáradhatatlanság, részletekbe hatoló alaposág és mérlegelőképesség, amellyel a Tóth Árpád-kérdést immár két évtizede állandóan munkásságod — és egyben irodalmi tudatunk — napirendjén tartod, kitűnő példája annak, mivel tartozik egy tudós a témájának, és mit képes ebből a tartozásból leróni, ha megvannak benne mindazok a szilárd erkölcsi és szellemi tulajdonságok, amelyeket Benned oly szerencsésen látunk egyesülvé.

Sosem húztál merev választóvonalat jelenkoriság és történetiség közé, mindig is egyszerre voltál irodalomtörténész és kritikus. Életműveddel cáfolod — ha van még cáfolatra szükség — azt a felfogást, amelynek néhány évtizeddel ezelőtt még kiemelkedő hívei is akadtak, s amely egymással szembenállónak képzelte el a múlt felé forduló filológus-irodalomtörténész meg a jelenkorral foglalkozó kritikus tevékenységét.

Ugyanígy mutattad meg azt is, hogy a magyar irodalom és a külföldi irodalmak nemhogy megférnek egyazon kutató munkásságában, hanem termékenyen segítik elő az alaposabb tájékozódást, a jobb megértést, a szilárdabb eredményeket. Több mint két évtizeden át voltál a világirodalom professzora a budapesti egyetemen, s írtál világirodalmi tárgyú tanulmányokat — részben egyetemi munkádból folyóan is —, s témáid Shakespeare-től Shelley-ig és Goetheig, onnan pedig Thomas Mannig és Majakovszkijig — és még tovább — terjedtek. De írtál átfogóbb témákról is, köztük a külföldi irodalmak és a magyar irodalom kapcsolatairól. S közben egész idő alatt folytattad Tóth Árpád-stúdiumaidat — s éppen ezt szeretném most kiemelni, hogy magyar irodalomtörténész és világirodalmár voltál egyszemélyben, s ennek munkásságod mindkét főárama termékeny hasznát látta.

Szorosabban vett kritikai munkásságodról itt csak annyit, hogy fiatalon és vidéken élve alapoztad meg kritikus státusodat és hírnevedet, s később, a felszabadulás után ezt építetted tovább. Kritikai írásaid bekerültek a két háború közti és a felszabadulás utáni irodalmi fejlődés vérkeringésébe.

S ha futólag még műfordítói eredményeidet is megemlítem, nem azért teszem, hogy akár csak néhány szóval is megpróbáljam érzékeltetni jelentőségüket, hanem azért, hogy utaljak rá: mennyire szerves részévé és segítőtjévé váltak ezek is irodalomtörténeti és kritikai összeltjesítményednek, mennyire szerencsés helyzetben voltál, hogy költők és alkotások megközelítésében nemcsak elvi-elméleti támasztékaid voltak, hanem a gyakorlati-művészi birtokbavételnek az a

páratlan lehetősége is rendelkezésedre állt, amelyet éppen a műfordítás kínált.

S végül hadd szóljak még egy példászerű vonásáról pályádnak és jellemednek: arról ugyanis, hogy irodalomtörténész, kritikus, műfordító, szerkesztő, tanári és egyéb irányú, szerteágazó tevékenység mellett mindig aktívan, sőt kezdeményezően vettél részt az irodalmi élet társadalmi-társasági megszervezésében, az irodalom és az irodalomtörténet népszerűsítésében, az írók, literátorok és a közönség kapcsolatainak elmélyítésében. Ezt tetted a két háború között a debreceni Ady Társaságban, ezt folytattad a felszabadulás után más szervezeti formák között, nem utolsó sorban az Irodalomtörténeti Társaságban, amelynek megalakulásától kezdve tagja, egy ideig alelnöke voltál, és jelenleg is vezetőségi tagja vagy. Engedd meg, hogy ne csupán az Irodalomtörténeti Társaság, hanem egy szélesebb közvélemény nevében is külön megköszönjem azt a fáradozást, amelyet ennek az ügynek szenteltél.

Kedves Barátom! Kissé késve nagyon boldog születésnapot kívánok, s azt, hogy tarts meg bennünket, valamennyiünket jó barátságodban, a mi barátságunk, szeretetünk és tiszteletünk pedig adjon Neked ösztönzést ahhoz, hogy a régi kedvvel folytasd — ha nem is valamennyi területen — azt a munkát, amelynek oly nagyszerű eredményei születtek az elmúlt fél évszázad alatt, s amelyet egy nemzet övez megbecsülésével.

KÉRY LÁSZLÓ

Örömmel köszöntjük megjelenése alkalmából az Ars Hungarica című folyóiratot, az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának kiadványát. Kívánjuk, hogy új társlapunk eredményesen munkálkodjék — társadalmunk hasznára — a marxista eszmeiségű művészettörténeti kutatás további emelkedése érdekében.